Настаўніцкая газета
№ 56 (8696), 26 мая 2022 года

“Ты верны рыцар слоў крывіцкіх...”

Прапануем увазе чытачоў квест па творчасці Уладзіміра Караткевіча.

У квесце ўдзельнічаюць 3 каманды. Для размеркавання гульцоў на каманды прапаноўваецца выцягнуць ліст каштана зялёнага, жоўтага і карычневага колеру. Камандам патрэбна прайсці 4 станцыі і сабраць букет У.Караткевічу. Пасля кожнай станцыі каманды атрымліваюць кветку адпаведнага колеру з часткай выказвання аўтара. У фінале кожная каманда складвае і зачытвае сваё выказванне.

Станцыя	Магчымыя балы	Набраныя балы
Біяграфічная	10	
Лінгвістычная	10	
Паэтычная	10	
Малавядомы У.Караткевіч	10	

Выказванні, якія павінны атрымацца ў фінале:

“Жыццё — даброта. Найвялікшая даброта, якая дадзена кожнаму, нягледзячы на ўвесь боль”.

“Кожную кнігу трэба пісаць так, нібы гэта твая лепшая і апошняя”.

“Чалавек, які робіць крыўду другому, у рэшце рэшт крыўдзіць сябе”.

Станцыя “Біяграфічная”

Вучням прапаноўваецца гатовы матэрыял пра У.Караткевіча. Задача: аднавіць біяграфію пісьменніка, знайсці адказы на наступныя пытанні. Правільны адказ — 1 бал.

1. Дзе і калі ўбачыла свет аповесць У.Караткевіча “Загадка Неферціці”? *(1944 г., Орша, школьны рукапісны часопіс “Званочак”.)*

2. Які год лічыцца пачаткам літаратурнай дзейнасці У.Караткевіча? *(1955 г.)*

3. Назавіце асноўны матыў першага паэтычнага зборніка У.Караткевіча. *(“Усе шляхі прыводзяць не да Рыма, а да родных вербаў і бяроз”.)*

4. Інфармацыя пра які паэтычны зборнік адсутнічае ў прапанаваным матэрыяле? *(“Мая Іліяда”.)*

5. Які паэтычны зборнік з’яўляецца запаветам нашчадкам? *(“Быў. Ёсць. Буду”.)*

6. У.Караткевіч стаў першым класікам якой літаратуры? *(Беларуская навукова-мастацкая гістарычная літаратура.)*

7. У якім творы пісьменнік выказаў сваю творчую праграму? *(“Нельга забыць”.)*

8. За які раман У.Караткевіч атрымаў Дзяржаўную прэмію імя Якуба Коласа? *(“Чорны замак Альшанскі”.)*

9. Адзначце творы для дзяцей сярод прапанаваных ілюстрацый. *(“Чортаў скарб”, “Казкі”.)*

10. Знайдзіце радкі, у якіх увасобілася жыццёвае крэда У.Караткевіча?

(Час стагоддзі, як касой, сцінае,
Веры, царствы, догмы йдуць да ценяў…
Усё мінае — Гонар не мінае,
Бо народжаны адным сумленнем.
Калі сонца выб’ецца з туману,
Толькі іх і ўспомніць хор народаў,
Воінаў сваіх, святых і зраненых,
Рыцараў сумлення і свабоды.)

Станцыя “Лінгвістычная”

За кожны правільны адказ — 2 балы.

1. У аповесці У.Караткевіча “Лісце каштанаў” герой так расказвае пра сябе: “Пасля былі вызвалены два невялічкія лапікі Беларусі, і “продка” майго паслалі на вызваленую тэрыторыю, некуды пад Лёзна. Браць мяне з сабою ён (бацька) не захацеў, і мы разумелі чаму, па эзопаўскіх намёках у лістах: “Матылі лётаюць, ды толькі высока…”

Якім мастацкім прыёмам карыстаецца бацька героя ў лісце? Патлумачце слова, ужытае бацькам.

2. У казцы У.Караткевіча сустракаем слова “нукер”:

“— Уладар! — крыкнуў нукер хану. — Меч не бярэ яго шыі. Гэта святы”.

Да якога разраду лексікі адносіцца гэтае слова? Патлумачце яго значэнне.

3. Расстаўце знакі прыпынку ва ўрыўку з рамана У.Караткевіча “Каласы пад сярпом тваім”: “І калі бачыш на водмелі напаўзанесенае пяском мокрае бервяно адразу становіцца зразумела адкуль узяў народ паданне аб волатах што спяць засыпаныя жвірам і заплеценыя травой спяць пакуль не прыйдзе час вялікай бяды і пакуль іх не пакліча народ”.

4. Адзначце стылёвыя адметнасці ўрыўка з казкі У.Караткевіча “Нямоглы бацька”.

“— Ты чаго гудзіш, як свіння? — раззлаваўся на яго Пятро. — Чаго так пільна хочаш? Крыві чужой?

— Згінуў твой стары грыб. А калі згінуў, трэба яго рваць з коранем. А то ад яго і на здаровыя зараза пойдзе.

Грамада сумуе, але хто галасней крычыць, таго і слухаюць”.

5. На месцы пропускаў ва ўрыўку з рамана “Каласы пад сярпом тваім” У.Караткевіча ўстаўце часціцу *не* ці *ні* і запішыце яе разам ці асобна: “Ён, …як адразу і да канца, зразумеў, што цяпер яму …колі …есці хлеба, які падыходзіў у роднай дзяжы, …есці … ў хаце матчынай, … ў сваёй хаце. Маці памерла, яе …колі ўжо …ўбачыць”.

Станцыя “Малавядомы Караткевіч”

Гульня “Так ці не”.

Умова: камандам варта здагадацца, якія факты адносяцца да жыцця і творчасці У.Караткевіча, а якія — не. Правільны адказ — 1 бал.

1. Любімая кніга — “Тры мушкецёры” А.Дзюма.

Каля ложка пісьменніка на часопісным століку заўсёды ляжала кніга А.Дзюма “Тры мушкецёры”. Перш чым пачынаць стварэнне новага твора, У.Караткевіч перачытваў любімы твор і натхняўся на новыя ідэі. *(Так.)*

2. Захапляўся мультфільмамі.

У.Караткевіч заўсёды праглядаў праграму тэлеперадач на тыдзень і выдзяляў чырвоным стрыжнем мультфільмы. Глядзеў іх з вялікім захапленнем. Крыўдзіўся, калі родныя не папярэджвалі яго пра сеанс. *(Так.)*

3. Любіў плаваць.

Ён настолькі любіў ваду, што мог у ёй сядзець гадзінамі і заплываць вельмі далёка. *(Так.)*

4. Мог загінуць студэнтам, калі б не выпадковасць.

Аднойчы ў Кіеве У.Караткевіч вырашыў пад’ехаць на трамваі без білета. Але кантралёр з ганьбай выставіла яго з трамвая. Пасля чаго трамвай даехаў да скрыжавання і схаваўся за дамамі. Якраз у той момант адбылася аварыя. Трамвай сышоў з рэек. Многія людзі загінулі, асобныя былі паранены. *(Так.)*

5. Быў вялікі фантазёр не толькі ў кнігах, але і ў жыцці.

Аднойчы сустрэўся У.Караткевіч з В.Быкавым. У першага была рука зламана. Уладзімір Сямёнавіч расказаў, што сустрэў пяць хуліганаў, якія чапляліся да дзяўчыны. Вось ён і дапамог ёй. На наступны дзень В.Быкаў даведаўся, што У.Караткевіч проста зваліўся з лесвіцы і зламаў руку. *(Так.)*

6. Яго першая прафесія — паштальён.

Адразу пасля Вялікай Айчыннай вайны ўладкаваўся працаваць паштальёнам у калгасе. *(Не. Н.Гілевіч.)*

7. Мог стаць мастаком ці скульптарам.

Пасля заканчэння школы паступіў на скульптурнае аддзяленне Віцебскага мастацкага вучылішча, правучыўся там толькі адзін год. *(Не. В.Быкаў.)*

8. Пісьменніка памылкова “пахавалі” падчас вайны і ўшанавалі на помнікавым абеліску.

У.Караткевіч быў цяжка паранены ў плячо і жывот. Родныя атрымалі “пахаванку”. Яго імя засведчана на абеліску на Украіне. *(Не. В.Быкаў.)*

9. Умеў насіць кнігі на галаве.

У дзяцінстве навучыўся насіць на галаве стос кніг. Гэта не вельмі падабалася бацьку, які часта яго дакараў. *(Не. І.Шамякін.)*

10. Першы твор напісаў левай рукой.

Упершыню пісаць пачаў падчас Вялікай Айчыннай вайны. У.Караткевіч знаходзіўся ў Тбілісі ў шпіталі пасля ранення, таму першае сваё апавяданне напісаў левай рукой. *(Не. І.Мележ.)*

Станцыя “Паэтычная”

За кожны правільны адказ — 2 балы.

1. Гульня “Падбяры рыфму”.

Падбярыце рыфму да слоў: смех, год, сябры, спадчына, казка, драма, гісторыя.

2. “Хвіліна творчасці”.

Складзіце вершаваныя радкі па апорных словах:

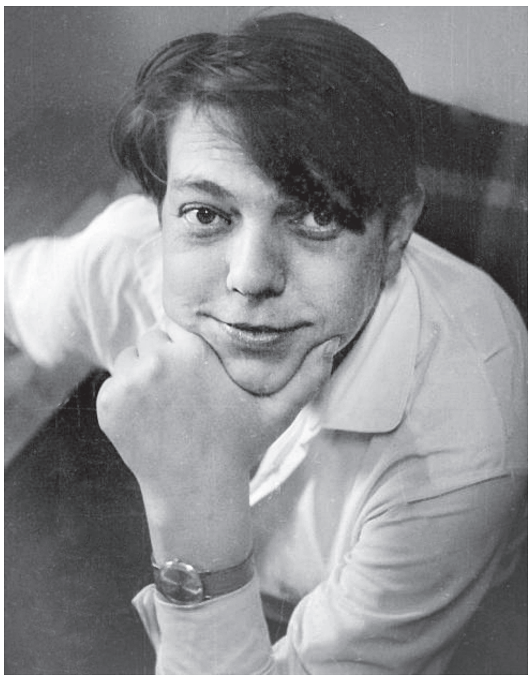

1) гісторыя	2) час	3) патрыёт
алегорыя	нас	народ
сюжэты	мова	краіну
сакрэты	слова	хвіліну

3. “Цыферблат”.

Замест лічбаў на гэтым цыферблаце размешчаны літары. Паспрабуйце разабрацца ў іх, каб правільна прачытаць назву паэтычнага зборніка У.Караткевіча.

1-я падказка: 12, 6, 3, 9,10, 5, 7, 6, 12, 1, 4, 10, 8, 11, 7.

2-я падказка: 12, 2, 4, 3, 9, 1, 2, 7, 11, 5, 2.

1 2

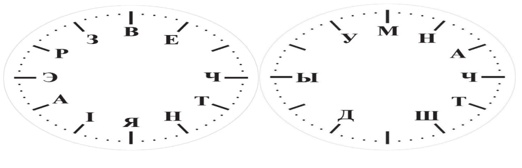

4. Прадоўжыце вершы.

1. Дагарэў за брамай…
Месяц паміж воблачкаў плыве,
Выйду зноў, як у мінулы…
Басанож прайдуся па…

2. Восень прайшла пералескамі
Па няголеным ржышчы…
Чырвонымі арабескамі
Лісце лес…

3. Дзе мой край? Там, дзе
вечную песню…
Там, дзе Нёман на захадзе
помніць…
Дзе на ўзвышшах
Наваградскіх дрэмлюць
суровыя..
І вішнёвыя хаты глядзяцца
ў шырокі..

4. Кнігі — сябры.
Іх кідаюць перш за ўсё.
Але ў сэрцы яны…
Як памяць нятленная.
Бо яны — гэта…

5. О любоў мая, Беларусь!
Над туманным начным стаўком
Пралятае самотная гусь,
Разразаючы люстра…

5. Размяркуйце творы ў табліцы па жанравай прыналежнасці.

Назва твора	Жанр
1. “Кастусь Каліноўскі”	
2. “Дзікае паляванне караля Стаха”	
3. “Лебядзіны скіт”	
4. “Чортаў скарб”	
5. “Кніганошы”	
6. “Каласы пад сярпом тваім”	
7. “Бацькаўшчына”	
8. “Мова”	

Рэфлексія.

Падабраць на кожную літару прозвішча аўтара адпаведнік, які яго дакладна характарызуе.

Таццяна АЛЯКСЕЕВА,
намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце Акцябрскай сярэдняй школы Віцебскага раёна імя І.П.Собалева;
Жанна ДАДЭРКІНА,
настаўніца беларускай мовы і літаратуры сярэдняй школы № 12 Віцебска імя Л.М.Філіпенкі.